
[p1]

Haarlem, aan de Leidsche-Vaart, 90

den 9^{den} dag in de Lentemaand van 1893.

Eerweerde Heer en beste Vriend!

Met veel genoegen wil ik U een antwoord zenden op uwe vrage aangaande de Grillotalpa¹ Het spijt mij maar dat dit antwoord U zoo weinig "zoden aan den dijk" brengt.

De Grillotalpa en is mij anders niet bekend als uit de boeken. Ik en hebbe dat kerfdier² nooit gezien bij levenden lijve. D'oorzake hier van is heure zeldzaamheid in ons land. Zij komt slechts in enkele gouwen voor, en daar dan nog maar weinig. Zoo komt het dat zij bij ons volk vast geheel onbekend is, en dan ook met geenen volkseigenen naam genoemd word[t]. Ik en hebbe nooit eenen anderen naam voor haar in 't spreken gehoord of in 't schrijven gezien als: "veenmol."

Dit is alles wat ik van dit dierken

[p2]

wete, en ik had U dit wel terstond in antwoorde kunnen zenden. Maar het scheen mij te weinig, te onvoldoende. Dies heb ik mij met uwe vrage gewend tot eenen der leeraren aan de Rijks Landbouwscholen te Wageningen, waar mijn zoon in den tijd eenen leergang heeft volbracht, tot den Heer Ritzema Bos, eenen onzer voornaamste Entomologen. Zie hier bij ingesloten het antwoord dat hij mij heeft toegezonden. Dit antwoord en maakt ons ook al niet veel wijzer.

.....

1 Aardkrekel of molkrekel, insect uit de familie veenmollen. Zie: Zantekoorn. In: *Loquela*: 4 (Bamesse 1884) 6, p.45: "VAGELAND, het. = [...] het kramersche veenmol, bij ons veemol, (wetenschappelijk Gryllus gryllotalpa), [beteekent een en 't zelfste als] het veurnambachtsche vagemol [...]. Dus vage = veen, vageland = veenland, vagemol, veenmol, veemol. [...]" en Zantekoorn. In: *Loquela*: 5 (Alderheiligen 1885) 7, p.56: "VEEMOL, den. = Veenmol, vagemol, gryllo-talpa."

2 Insect.

Nu ik door uwe mededeeling wete dat de Grillotalpa in West-Vlaanderen Vagemol en Veemol heet, nu zie ik in, dat onze Noord-Nederlandsche boekenaam "veemol" oorspronkelijk Veemol moet geweest zijn, waar men eene n heeft ingeschoven, om eenen (gezochten) zin in het woord te leggen, alsof de Grillotalpa een mol ware die in het veen woonde - wat zij juist niet

..... [p3].....

en doet. Dat "vee" (= "vage") van veemol en heeft dus met vee = pecus, nochte ook met veen niets te maken. Maar hoe dit vee of vage hier te passe komt, hoop ik uit uw opstelleken³ dat Gij van de Grillot schrijft, te lezen. Een "mol" heet het dierke, omdat zijn voorste paar pooten als die van eene mol gevormd zijn, geschikt om te graven, als twee uitwaarts staande handen. - Kan vee, vage hier samen hangen met, of het zelfde zijn als de eerste lettergrepen van het woord vagevuur, Friesch "faeyefiûr" (faajefjoer gesproken), Hoog-Duitsch fegefeuer? -

Ten vriendeliksten dank ik U voor uwe aanhaling uit "Mirakelen ende Weldaden" van 1660, rakende het oorijzer in de Zuidelijke Gewesten.⁴ Dit is mij zeer belangrijk, en zal mij wel eens te passe komen.⁵ Mij dunkt, daar zullen er in Vlaanderen en Brabant nog wel afbeeldingen, schilderijen, aanwezig zijn van Vlaamsche en Brabantsche

..... [p4].....

vrouwen, uit den ouden tijd, die met het oorijzer gekapt zijn. Vindt Gij ons Koninginneken niet overschoone, met heur oorijzer? Ik en kan mij niets schooners, van vrouwen-hoofdtooi, voorstellen. O! die blijde begeestering van het Friesche volk, toen de kleine Koninginne (God zegene haar!), zich te Leeuwarden den volke vertoonde, met het oorijzer gekapt!⁶ Het is niet te beschrijven. Een lange juichkreet vervulde de lucht, en velen harden Frieschen mannen liepen de tranen over de wangen.⁷

.....

3 Gezelle schreef over de vagemol in Loquela. Zie: Zantekoorn. In: Loquela: 5 (Lentemaand 1896) 11, p.87: "VAGEMOL, den. = Cossus ligniperda Fab. vel Latr. Z. Le Bon Jardinier, 1889, I. blz. 354, daar Cossus vagemol van hoofde te voete beschreven staat. — "De vagemol oekert geerne in 't bul van de olms, maar bijzonderlijk van den schaljaard." Geh. West-Vleteren. De veemol (De Bo) is een ander dier, ofschoon vagemol en veemol, in den grond, twee gedaanten schijnen van een en 't zelfste woord."

4 Op p.32 staat een beschrijving van een vrouw die haar toevlucht neemt tot Franciscus Xaverius: "[...] een yser ghelyck de vrouvven op haar hoofd draghen [...]". Zie Dries Gevaert, De Briefwisseling tussen Guido Gezelle en Johan Winkler, deel 3, p.525 (Licentiaatsverhandeling RU Gent, 1984).

5 Johan Winkler schreef eerder al over de Friese klederdracht in 1883: 'Eenige bijzonderheden aangaande de kleederdracht der Friesinnen' en in 1887: 'Eenige byzonderheden over de hoofdbeugels of ooryzers der Oud-vlaamsche vrouwen'.

6 Bij zijn [brief van 21/12/1892](#) stuurde Winkler hiervan een foto op naar Gezelle. De foto is nu nog bewaard in het Guido Gezellearchief. (nr. 9267 F).

Nu groet ik U ten vriendelijksten en bidde U Gods besten zegen toe.

Ja - nog iets. Wij hebben hier een zwaar verlies geleden door het plotseling overlijden van den als letterkundige, als strijdveerdig dagbladschrijver, als roerig man op menigerlei gebied, als volijverig pastoor van Bovenkerk aan den Amstel bekenden Pastoor Brouwers. Hij ruste in vrede!

Nog een trouwe handdruk

Van Uwen Vriend

Johan Winkler.

..... [p5]

NEDERLANDSCHE

PHYTOPATHOLOGISCHE

VEREENIGING.

Wageningen, 8 Maart 1893

Amice!⁸

Het spijt mij dat mijn antwoord een paar dagen op zich heeft laten wachten; ik was uit de stad.

De veenmol komt voor op Walcheren en Zuid Beveland, - in verschillende gedeelten van N. Brabant (o.a. in de Westelijke helft), - in onderscheiden deelen van Zuid-Holland, vooral in de omgeving van Gouda, - in de Zoogen. Venendaalsche Meenth (hoewel dáár niet in grooten getale), - bij Apeldoorn, - bij Doetinchem en Denekamp,

.....

7 Koningin Wilhelmina in Friese klederdracht met oorijzer. Na het overlijden van Koning Willem III nam koningin regentes Emma haar dochter Koningin Wilhelmina mee op rondreis door alle provincies van Nederland zodat het volk kon kennis maken met de jonge koningin. Op 20 juni 1892 arriveerden ze per trein in het station van Sneek in Friesland. Ze maakten een rondrit in de versierde stad en een tocht met de stoomboot over het Sneekmeer. Tijdens het bezoek kreeg Wilhelmina een Fries kostuum aangeboden door achtduizend Friese meisjes en vrouwen. Tot vreugde van de Friese bevolking verscheen ze in de kledij op een paardenrace.

8 De brief van Jan Ritzema Bos aan Johan Winkler van 08/03/1893 is een bijlage bij de brief van Johan Winkler aan Guido Gezelle van 09/03/1893.

waarschijnlijk in een groot deel van den Gelderschen en den Overijselschen Achterhoek, - in het Westerkwartier van Groningen en in het Oosten van Friesland. Deze plaatsen van voorkomen zijn mij bekend; maar misschien komt de Veenmol nog in andere

..... [p6]

streken voor.

Andere benamingen dan die van Veenmol zijn mij niet bekend.

Met vriendschappelijke groeten

[totus tuus]⁹

JRitzemaBos

.....

9 Vertaling (Latijn): Geheel de uwe.

Briefbeschrijving

Verzender	Winkler, Johan
Ontvanger	[Gezelle, Guido]
Verzendingsdatum	09/03/1893
Verzendingsplaats	Haarlem
Annotatie	Briefversie van datering: den 9den dag in de Lentemaand van 1893 ; adressaat gereconstrueerd op basis van toegevoegde notitie.
Annotatie	Briefversie van datering: den 9den dag in de Lentemaand van 1893 ; adressaat gereconstrueerd op basis van toegevoegde notitie.
Gepubliceerd in	De briefwisseling tussen Guido Gezelle en Johan Winkler. Deel 2: Brieven (1884-1899) / door Dries Gevaert. - Gent : onuitgegeven licentieverhandeling, (academiejaar 1983-1984), p.375-376

Documentbeschrijving

Fysieke bijzonderheden

Drager	dubbel vel en enkel vel, 213x137 wit; bijlage: rechthoekig geruit papiersoort: 6 zijden beschreven, inkt
Staat	volledig
Vormelijke bijzonderheden	enkel vel in dubbel vel gekleefd
Toevoegingen	op zijde 1 links in de bovenrand: Aan G. Gezelle (inkt, hand P.A.)

Bewaargegevens

Land	België
Plaats	Brugge
Bewaarplaats	Guido Gezellearchief
ID Gezellearchief	6588

Bibliotheekrecord <https://brugge.bibliotheek.be/detail/?itemid=library/v/obbrugge/gezelle12867>

Inhoud

Incipit	Met veel genoeg wil ik U
Tekstsoort	brief
Talen	Nederlands

Gevolgde codeerpraktijk

De tekst werd diplomatisch getranscribeerd, en aangevuld met een editoriale laag.

De oorspronkelijke tekst werd ongewijzigd getranscribeerd; alleen typografische regeleindes en afbrekingstekens, en niet-betekenisvolle witruimte werden genormaliseerd.

Auteursingrepen in de tekst (toevoegingen, schrappingen), en latere redactie-ingrepen (schrappingen, toevoegingen, taalkundige notities) door de lezer werden overgenomen en expliciet gemarkeerd.

Voor een aantal tekstfenomenen werden naast de oorspronkelijke vorm ook editeursingrepen opgenomen in de transcriptie: oplossingen voor niet-gangbare afkortingen en correcties voor manifeste fouten. Daarnaast bevat de transcriptie editeursingrepen ter verbetering van de leesbaarheid (toevoegingen, reconstructies) of ter motivering van transcriptie-beslissingen (aanduiding van onzekere lezingen, weglating van onleesbare tekst). Alle editeursingrepen worden expliciet gemarkeerd.

Colofon

Titel	09/03/1893, Haarlem, Johan Winkler aan [Guido Gezelle]
Editeur	Rik Van Gorp; Universiteit Antwerpen
Wetenschappelijke leiding	Els Depuydt
Partners	Openbare Bibliotheek Brugge (Guido Gezellearchief); Centrum voor Teksteditie en Bronnenstudie (Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal en Letteren); Instituut voor de Studie van de Letterkunde in de Lage Landen (ISLN) (Piet Couttenier, Universiteit Antwerpen); Guido Gezellegenootschap
Uitgever	Guido Gezellearchief, KANTL/CTB
Plaats van uitgave	Brugge, Gent
Publicatiedatum	2023
Beschikbaarheid	Teksten en afbeeldingen beschikbaar onder een Creative Commons Naamsvermelding - Niet Commercieel licentie.

Disclaimer	De editie van de Guido Gezellecorrespondentie is het resultaat van een samenwerkingsproject met vrijwilligers. De databank is in opbouw, aanvullingen en opmerkingen kunnen gemeld worden aan els.depuydt@brugge.be .
Citeren	Een brief kan worden geciteerd als: [Naam van editeur(s)], [brieffschrijver aan briefontvanger, plaats, datum]. In: GezelleBrOn, Wetenschappelijke editie van de correspondentie van Guido Gezelle. [publicatiedatum] Available from World Wide Web: [link]
